

mirovinsko osiguranje poljoprivrednika u poljskoj

dr wladyslaw misiuna

sociologija sela 57 73 aktualna tema: mirovinsko osiguranje poljoprivrednika

→ Posljednjih smo godina svjedoci porasta interesa i djelatnosti društva u pitanjima alikvidacije suštinskih razlika u uvjetima rada i života poljoprivrednika i nepoljoprivrednika u Poljskoj. Između ostaloga to se očituje i u razrješavanju gorućeg problema mirovinskog osiguranja u selu.

Prema objavi Četvrtog plenuma CK PURP-a u rujnu 1976. godine i odluci prihvaćenoj na Šestom plenumu CK PURP-a u siječnju 1977. u Poljskoj se vrše pripreme za uvođenje osnovnog mirovinskog osiguranja poljoprivrednika, a bilo bi provedeno od 1980. godine; time je započelo i pripremanje projekta Zakona o osnovnom mirovinskom osiguranju za poljoprivrednike kojega bi kasnije razmatrala i usvojila Skupština NR Poljske.

razmjeri problema i pretpostavke njegova rješavanja

Za rješavanje problema mirovinskog osiguranja poljoprivrednika zainteresirana je cjelokupna poljoprivredna populacija zemlje, a posebno stariji poljoprivrednici koji bi se takvim osiguranjem oslobodili brige o nesigurnoj starosti. Međutim, i za mlade poljoprivrednike rješenje toga problema otvorilo bi mogućnost ranijeg preuzimanja obiteljskog gospodarstva, čime bi osigurali bolji start u poljoprivrednoj proizvodnji. Konačno, za rješavanje problema mirovinskog osiguranja zainteresirano je i cijelo društvo, očekujući od poljoprivrede bolje podmirivanje potreba ishrane. Tek je u okviru takvog rješenja moguće pomlađivanje i stabilizacija kadra u poljoprivredi, kao i poboljšanje agrarne strukture, što bi rezultiralo i boljim korištenjem zemlje i porastom produktivnosti rada.

Koji su razmjeri ovoga problema u Poljskoj?

Prema prognozama¹⁾ Glavnog statističkog ureda, u Poljskoj će 1980. godine biti ukupno oko 35,879.000 osoba, u odnosu na 34,428.000

1) *Małi statystyczny godziśnik 1977*, Warszawa, GUS, 1977, str. 26—28.

u 1976. godini. Seosko će se stanovništvo smanjiti od 15,055.000 osoba u 1976. godini na 14,974.000 u 1978. godini. U istom će se razdoblju povećati broj osoba u radno-sposobnoj dobi kao i broj onih u postradnoj dobi, i to podjednako u selu i gradu. Tako će godine 1980. u selu živjeti 8,157.000 osoba u radno-sposobnoj dobi, te 2,004.000 osoba u postradnoj dobi,²⁾ što znači da će na 4 osobe u radno-sposobnoj dobi doći 1 osoba u postradnoj dobi. Dodamo li još da će u pregradnoj dobi biti oko 4,813.000 osoba, znači da će u 1980. godini na 100 osoba u radno-sposobnoj dobi dolaziti oko 70 osoba u neradnoj dobi (slično kao u 1976. godini).

Problem starih ljudi u selu odavno je rješavan kroz tzv. dohranjivanje u porodici. Stari poljoprivrednici, predajući svoje gospodarstvo djeci koja su ga željela preuzeti, imali su time osiguranu starost od svojih potomaka. No takav se oblik »osiguranja starosti« odvijao izvan kontrole i pravnih sankcija. Stoga su uvjeti »dohranjivanja« bili vrlo različiti, pa su ponekad imali i tragičan kraj za stare ljude (starcu se nekad bili primorani da rade i preko svojih fizičkih mogućnosti, ili su bili loše tretirani, itd.). Upravo ostarjeli poljoprivrednici »dohranjivanje« smatraju uzrokom porodične nesloge, a za sebe same taj oblik pomaganja smatraju izuzetno ponižavajućim.

U strahu od budućnosti, a promatrajući negativne pojave vezane s tradicijom »dohranjivanja«, poljoprivrednici — vlasnici gospodarstva veoma su kasno predavali svoje gospodarstvo nasljednicima. Time su vršilo usitnjavanje ionako već sitnih gospodarstava, čime se pogoršavala i agrarna struktura. Stoga mnogi mladi poljoprivrednici, ne mogavši dočekati preuzimanje gospodarstva, napuštaju posjed i zapošljavaju se izvan njega. To i jest razlog što danas u Poljskoj raste broj gospodarstava bez nasljednika (prema procjenama Poljska posjeduje oko 4—5 milijuna ha obradivih površina zemlje).

Zaustavljanje procesa odlaska mladih s posjeda, kao i pratećih mu pojava, nemoguće je bez uvođenja sistema mirovinskog osiguranja za poljoprivrednike, iako to nije niti jedini niti univerzalni način rješavanja ovog ekonomskog problema. Iznoseći pretpostavke uvođenju osnovnog mirovinskog sistema poljoprivrednika, Eduard Gierek je istakao slijedeće: »Provođenje mirovinskog sistema osloboditi će poljoprivrednike nesigurne starosti, i konačno staviti točku na bolnu tradiciju 'dohranjivanja'. Za nasljednike — mlade poljoprivrednike, stvorit će se značajno bolji uvjeti za adekvatnije preuzimanje zemlje i gospodarstva, a seoska će zajednica biti oslobođena sukoba koji su na njezinu tlu nastali.«³⁾

Pored ove općedruštvene i općeljudske motivacije, značajna je ekonomska motiviranost za sistemsko rješavanje umirovljenja poljoprivrednika. Riječ je naime o potrebama mijenjanja postojeće agrarne strukture i razine proizvodnosti gospodarstva. Prema statističkim je podacima u Poljskoj godine 1976. bilo 3,146.000 individualnih gospodarstava prosječne viličine oko 5 ha obradivih površina, dok ih je čak oko 60% bilo s površinom manjom od 5 ha. Na tim gospodarstvima živi i radi 5,642.000 poljoprivrednika i članova njihovih obitelji sposobnih za rad, zatim oko 3,477.000 osoba koje uzdržavaju poljoprivrednici, dok oko 4,111.000 osoba živi od sredstava koja potječu iz zarada izvan gospodarstva. Trenutno u Poljskoj živi 367.000 poljoprivrednika—kućedomaćina koji su prekoračili 70 godina života, što znači do oko 12% od ukupnog broja

individualnih gospodarstava ima kućedomaćine ove starosti. Poljoprivrednika—kućedomaćina koji se približavaju mirovinskoj dobi (tj. starijih od 60 godina) ima 928.000 gospodarstava, što čini 30% ukupnog broja gospodarstava. Obje grupe zajedno raspolažu s oko 6,5 milijuna ha ili s trećinom ukupno obradivih poljoprivrednih površina. Istovremeno samo 14% mladih poljoprivrednika — u dobi 18—40 godina, gospodari s 2,7 milijuna ha, tj. s oko 16% obradivih površina.

U pravilu stari poljoprivrednici gospodare primitivno i postižu znatno niže proizvodne rezultate. Uz to oni nemaju niti materijalnih uvjeta a niti dovoljno motivacije za osuvremenjavanje gospodarstva. Stoga uspjeh u unapređivanju poljoprivredne proizvodnje zemlje ovisi o pomlađivanju voditelja individualnih gospodarstava, kao i zaposlenih u poljoprivredi uopće.

pregled djelomičnih rješenja

U temelju odluke o uvođenju mirovinskog sistema poljoprivrednika sadržano je da *svaka osoba koja radi mora imati pravo na mirovinsko osiguranje* (slično kao i na besplatnu ljekarsku njegu itd.). U prvoj fazi, godine 1946. poljoprivredni su radnici bili obuhvaćeni osiguranjem za nesretni slučaj, godine 1948. bili su obuhvaćeni osiguranjem za bolest, godine 1950. dobili su obiteljsko osiguranje, a 1953. godine i mirovinsko osiguranje. Opseg prava ove grupe poljoprivrednog stanovništva bio je postepeno proširen, tako da se danas ne razlikuje od prava zaposlenih u nepoljoprivrednom društvenom sektoru.⁴⁾

Relativno kasno (1962. godine) društvenim su osiguranjem bili obuhvaćeni i članovi poljoprivrednih proizvodnih zadruga i njihove obitelji. Godine 1971. opseg njihovih prava se proširio, a 1976. izjednačio s pravima zaposlenih u društvenom sektoru privrede.⁵⁾

Godine 1963. društvenim su osiguranjem obuhvaćene i osobe zaposlene u poljoprivrednim kružocima (Kotko); opseg osiguranja ove grupe bio je također postupno povećavan.

Tako su, u cjelini uzevši, brojni poljoprivrednici već šezdesetih godina bili obuhvaćeni punim društvenim osiguranjem.⁶⁾ Međutim,

2) Radno-sposobni kontingent čine muškarci u dobi 18—64 godine i žene u dobi 18—59 godina. Postradni kontingent obuhvaća muškarce sa 65 i više godina i žene sa 60 i više godina. Predradnici su kontingentom obuhvaćene osobe mlađe od 18 godina (tj. 0—17 godina).

3) *Sesti plenum CK PURP* (21. siječnja 1977), Warszawa, KIW, 1977, str. 21.

4) E. Spirydowicz: *Socijalna prava poljoprivrednika*, Warszawa, KIW, 1976, str. 12—13.

5) Riječ je o sljedećim pravima: ljekarska i porodijska njega, snabdijevanje lijekovima; naknade u slučaju bolesti i materinstva; novčane pomoći u slučaju bolesti, poroda, materinstva i starateljstva; novčane obiteljske pomoći; mirovinske naknade (mirovina, invalidski dodatak i obiteljski dodatak); novčane naknade u slučaju povrede na radu ili profesionalne bolesti (jednokratna odšteta u slučaju trajne ili dugoročne povrede zdravlja, ili u slučaju smrti, naknade u cilju izravnjanja. Invalidski i obiteljski dodaci); novčane naknade u slučaju povrede na putu do posla i s posla (jednokratna odšteta u slučaju stalne ili dugoročne povrede zdravlja, ili u slučaju smrti); dodaci na mirovine; novčana pomoć za pogreb i još neke druge naknade.

izuzetak su činili upravo individualni poljoprivrednici, jer oni nisu bili obuhvaćeni tim osiguranjem. Zakon iz 1962. godine primarno pravo na mirovinsko osiguranje dao je onim poljoprivrednicima koji su gospodarstva predali na upravljanje državi. Godine 1968. izdani su novi propisi o mirovinama za one individualne poljoprivrednike koji bi svoja gospodarstva prepisali državi. Kao rezultat tih nastojanja podignuta je visina rente sa 596 na 900 zlota mjesečno, uslijed čega je u poljoprivrednika porastao interes za ovaj oblik umirovljenja. No unatoč tome i dalje se neznatan broj poljoprivrednika opredjeljuje za ovo rješenje.⁷⁾

Relativno kompletniji pokušaj uvođenja mirovine za individualne poljoprivrednike — putem davanja gospodarstva u zamjenu za mirovinu, uslijedio je Zakonskom odlukom iz 1974. godine. Prema toj odluci poljoprivrednik može steći mirovinu u zamjenu za otuđeno imanje državi ukoliko je dostigao dob umirovljenja (65 godina za muškarce i 60 godina za žene), a može je steći i ranije ako je invalid, daljnji uvjet da poljoprivrednik raspolaže s najmanje 2 ha poljoprivrednih i šumskih površina. Praktično iz ove odredbe proizlazi da zakon lišava mogućnosti stjecanja mirovine oko 29% vlasnika individualnih gospodarstava, tj. sve vlasnike s posjedom od 0,5 do 1,9 ha.

Kako će ovaj pozitivni zakon biti na snazi do uvođenja sistema mirovinskog osiguranja poljoprivrednika (1980), smatramo da bi njegovim postavkama trebalo posvetiti više pažnje.

Prema postojećem se zakonu prilikom predaje gospodarstva za mirovinu traži suglasnost svih suvlasnika (ukoliko postoje). Ovo pokriva suglasnost supružnika, djece i dohranitelja, tj. korisnika gospodarstva s naslova ugovora o doživotnom uzdržavanju. Zakon postavlja iznimke za slučajeve kada rad ovlaštenih lica s gospodarstva nije njihov glavni izvor prihoda, ili kada je gospodarstvo ekonomski propalo; u tim slučajevima postoji mogućnost preuzimanja posjeda bez obzira na suglasnost njegovog vlasnika. Nadalje, u zamjenu za novčanu naknadu država može preuzeti dio površina ili cijelo gospodarstvo neovisno o volji njegovog vlasnika, ali uz pretpostavku da gospodarstvo nije dobro vođeno i da proizvodnja na njemu opada; pri tom nije od značaja dob, odnosno starost vlasnika. I konačno, poljoprivredna državna poduzeća mogu zemlju kupovati i neposredno od poljoprivrednika, uz isplatu novčane naknade ili osiguranje mirovine, a što je onda državna imovina.

Poljoprivrednik koji daje svoje gospodarstvo za mirovinu ima pravo da zadrži parcelu od 0,5 ha površine, te kuću kojom može slobodno raspolagati do svoje smrti i smrti svoga supružnika. Međutim ukoliko poljoprivrednik želi prodati parcelu, država ima pravo prvokupa, a ukoliko se odluči da proda i kuću, država mu dodjeljuje besplatno korištenje stambenih prostorija i prostorijskog inventara u razmjerima neophodnim za zadovoljavanje njegovih osobnih i obiteljskih potreba; ukoliko se pak odrekne prava da besplatno koristi prostorije i prostorijski inventar, mirovina mu se uvećava za 150 zlota mjesečno.

Visina mirovine se određuje prema slijedećim kriterijima:

a) površinom zemlje predane državi.⁸⁾

- b) visinom proizvodnje na gospodarstvu,⁹⁾
 c) u slučaju odstupanja šumskih površina — vrijednošću drvnog fonda¹⁰⁾
 d) vrijednošću gospodarskih zgrada.¹¹⁾

Osim toga predviđeno je i povećanje visine mirovine putem *do-dataka*. Tako oni poljoprivrednici koji su članovi Saveza individualnih poljoprivrednika, ili koji učestvuju u kooperaciji s jedinicama društvene privrede, dobivaju dodatak od 5% ukoliko imaju staž u Savezu ili kooperaciji najmanje 5 godina, odnosno 10% za staž od 10 godina. Nadalje, kao i svi umirovljenici u Poljskoj, poljoprivrednicima s ordenima ili počasnim titulama dobivaju dodatak od 25% od utvrđene visine mirovine.

No mirovina može biti i smanjena, i to u slučaju zaduženja gospodarstva koje se otuđuje, s tim da umanjena mirovina ne može biti niža od 600 zlota mjesečno.¹²⁾

Konačno utvrđena mirovina može biti podijeljena između supružnika ako oni tako žele; u takvom slučaju mirovina ne može biti niža od 600 zlota mjesečno po svakome supružniku.

Ovim je zakonom po prvi put pravno reguliran institut »dohranjivanja« starih poljoprivrednika. Bez suglasnosti »dohranitelja«, vlasnik gospodarstva ne može tražiti mirovinu uz davanje zemlje. Nadalje, poljoprivrednik koji uživa mirovinu mora dio mirovine u visini od 600 zlota mjesečno prepustiti korisnicima gospodarstva iz ugovora o dohrani, s tim da i njemu mora ostati najmanje isti iznos mirovine. Zakon dakle konzekventno poštuje donju granicu visine mirovine za svaku osobu koja je dobiva.

No valja istaći da se i pored nesumljivo atraktivnih uvjeta za dobivanje mirovine, mali broj poljoprivrednika odlučuje za nju. Naime, broj izdanih rješenja o mirovini u nerazmjeru je sa brojem gospodarstava čiji su vlasnici u podmakloj dobi a nemaju nasljednika. Razloga tome ima više, a glavni su ipak u nezadovoljavajućoj visini mirovine te složenom putu do njezina stjecanja.

6) Godine 1976. na državnim je poljoprivrednim gospodarstvima bilo zaposleno oko 444.000 osoba, u poljoprivrednim zadrugama oko 54.000, a u poljoprivrednim kružocima oko 204.000. Oni čine velik udio ukupnog poljoprivrednog stanovništva. (*Mali statistički godišnjak 1977*, nav. dj., str. 165—166.)

7) Istraživanja pokazuju da se do 1967. godine za mirovinu kao zamjenu za prodaju gospodarstva odlučilo tek 5.000 poljoprivrednika, a u razdoblju 1968—1970. godine odlučilo ih se već 42.000; od toga je tek 18.000 podnesaka bilo pozitivno riješeno. (B. Synak: *Problemi starih poljoprivrednika*, Warszawa, LSW, 1976, str. 41—42.)

8) Za prva 2 ha dobiva se 300 zlota, za sljedećih 2—10 ha po 100 zlota, a za iznad 10 ha po 50 zlota po svakom daljnjem hektaru. No mirovina ne može biti viša od 2.500 zlota mjesečno.

9) Visina mirovine može biti uvećana za 25% u slučaju kada je proizvodnja na gospodarstvu viša od prosječne u istoj općini, ili na sličnome tlu.

10) Ako vrijednost drvnog fonda iznosi 10—100 tisuća zlota, mirovina se povećava za 100 zlota mjesečno, odnosno za 200 zlota mjesečno ako je vrijednost stabala 100—200 tisuća zlota.

11) Uvećanje iznosa mirovine s naslova vrijednosti otuđenih gospodarskih zgrada isto je kao pri odstupanju šumskih površina. U slučaju da vrijednost zgrada prelazi 200 tisuća zlota, mirovinu je moguće povisiti za 300 zlota.

12) Ako zaduženje iznosi 25—50% vrijednosti takvoga gospodarstva, mirovina se smanjuje za 25%, a kada zaduženje iznosi od 50—100%, mirovina se smanjuje za 50%. Smanjenje međutim ne može proistći iz zaduženja s naslova kredita za građevinske investicije.

*pretpostavke sistema
mirovinskog osiguranja
poljoprivrednika*

Prijelazu s djelomičnih, stupnjevitih rješenja, na opći sistem mirovinskog osiguranja poljoprivrednika u Poljskoj prethodile su brojne diskusije u političkim tijelima zemlje. Uvođenje općeg sistema mirovinskog osiguranja pretpostavlja prikupljanje i odvajanje značajnih financijskih sredstava, kako bi se omogućila sistematska isplata mirovina za rastući broj poljoprivrednika. Procjenjuje se da bi u tu svrhu trebalo pripremiti nekoliko milijardi zlota. Međutim, cijelu kvotu država nije u stanju pokriti, a prikupljanje sredstava isključivo od poljoprivrednika predstavljalo bi za njih zaista preveliko opterećenje.

Prema prijedlogu Političkog biroa CK PURP-a, razmotrenom na Šestom plenumu CK PURP-a, odlučeno je da se predloži koncepcija stvaranja mirovinskog fonda poljoprivrednika: fond bi se formirao iz 2/3 državnih dotacija i 1/3 uloga poljoprivrednika.

Realizacija ove koncepcije i mirovinsko osiguranje poljoprivrednika (uključivši i invaliditet iziskuje podršku u bazi, pa je sam prijedlog — kao i predviđeni način njegove realizacije — trebalo podnijeti poljoprivrednicima na raspravu. Željelo se iznaći put koji bi za poljoprivrednike bio razuman i prihvatljiv, a istovremeno i lakše provediv u praksi. A kako poljoprivrednici u Poljskoj odavno plaćaju porez na zemlju, čija se visina određuje prema procjeni prihoda s gospodarstva, predloženo je da bi doprinosi za mirovine bili formirani na sličan način. To za poljoprivrednike praktički znači povećanje poreza, iz kojeg bi se onda jedan njegov dio prelijevao u mirovinski fond poljoprivrednika.

Znatno složeniji problem koji je zahtijevao konzultaciju poljoprivrednika, i koji će uz njihovu podršku i prijedloge biti rješavan tijekom samoga rada na zakonu, vezan je uz visinu doprinosa. Razumljivo je da se doprinosi (slično kao i porez na zemlju) moraju razlikovati. Ta razlika je vrlo velika i kreće se između 600 i 7.000 zlota godišnje, što odgovara postojećoj razlici u položaju pojedinih individualnih poljoprivrednih gospodarstava.

Budući da u formiranju mirovinskog fonda glavni teret snosi država a ne poljoprivrednici, razumljivo je što se pri razmatranju prijedloga o visini mirovine nije bilo moguće rukovoditi razmjerima poljoprivrednih mirovinskih uloga, već je trebalo uvesti *kriterij društvene ocjene vrijednosti rada poljoprivrednika i njegova doprinosa državi i društvu*. Stoga je predloženo da osnovni kriterij bude vrijednost poljoprivrednikove proizvodnje prodane državi, a s tim su se suglasili i sami poljoprivrednici.

Ilustracije radi razmotrit ćemo nekoliko konkretnih primjera tih kriterija.

1. Poljoprivrednik koji posjeduje gospodarstvo od oko 2 ha (u prosječnim uvjetima) uplaćivat će u fond godišnji ulog od 600 zlota. Ako bi državi prodao proizvode u vrijednosti od 30—40 tisuća zlota, imao bi pravo na mirovinu od oko 1.600 zlota mjesečno. Ako mu je vrijednost prodaje 100 tisuća zlota godišnje, tada će uz isti doprinos imati pravo na 2.300 zlota mjesečne mirovine. Ukoliko polio-

privrednik počne uplaćivati doprinosu fondu u dobi od 45 godina, te do dobi umirovljenja uplati u mirovinski fond oko 12 tisuća zlota, imao bi pravo na godišnju mirovinu u visini od 19 tisuća zlota, odnosno 27,6 tisuća zlota, tako da bi tijekom jedne godine primio natrag ulog uplaćivan kroz 20 godina.

2. *Poljoprivrednik koji posjeduje gospodarstvo s površinom od 7 ha uplaćuje godišnje oko 2.700 zlota. Ako državi proda proizvode u vrijednosti od 105—140 tisuća zlota godišnje, može primiti mirovinu u visini od 2.400—2.600 zlota mjesečno. Ako pak društvu proda proizvodnju u vrijednosti od 320 tisuća zlota, stječe pravo na mirovinu od 3.800 zlota mjesečno (ili 45.000 zlota godišnje), tako da bi za 2 godine primio natrag 20-godišnji ulog.*

3. *Poljoprivrednik s gospodarstvom od 10 ha ulaže godišnje u fond 4.300 zlota. Ako državi proda proizvode u vrijednosti od 15—200 tisuća zlota, imat će osiguranu mirovinu u visini 2.700—3.000 zlota mjesečno (32.400—36.000 zlota godišnje), a ako ih godišnje proda u vrijednosti od 450 tisuća zlota, može računati s mirovinom od 4.400 zlota mjesečno (52.800 zlota godišnje). Ako bi vlasnik takvog gospodarstva počeo uplaćivati doprinos u fond u svojoj 45. godini, uplatio bi u mirovinski fond 86 tisuća zlota, koje bi dobio natrag već za 2—3 godine u obliku mirovine.*

4. *Poljoprivrednik koji ima gospodarstvo od 15 ha plaćat će doprinos od 7.000 zlota godišnje. Ako državi proda svoje proizvode za oko 300 tisuća zlota godišnje, ima pravo na mirovinu od 3.600 zlota mjesečno (43.200 zlota godišnje). Dobro gospodareći, on može dobiti maksimalnu mirovinu od 5.000 zlota mjesečno. S početkom uplate u dobi od svoje 45. godine, ukupno će uplatiti 140 tisuća zlota, koje može dobiti natrag u roku od 3 godine ili čak i prije.*

Visina mirovine se može kretati 1.200—5.000 zlota mjesečno. U odnosu na dosadašnju praksu, najniža je granica dva puta povećana, otvarajući istovremeno mogućnosti da poljoprivrednik »isposluje« sebi mirovinu jednaku mirovini zaposlenih u industriji i ostalim nepoljoprivrednim djelatnostima.

Prema tome, *mirovina poljoprivrednika određena je kvalitetom njegova rada.*

Da bi se sistem mirovinskog osiguranja poljoprivrednika mogao provesti u život počevši od srpnja 1980. godine, prethodno se mora riješiti suštinsko pitanje vremena evidentiranja proizvodnosti i doprinosa državi. Predloženo je da to bude petogodišnji period, a evidenciju će vršiti banke za prehrambenu privredu počevši od 1. travnja 1977. godine. Na kraju svake godine banke će utvrditi godišnju vrijednost prodane proizvodnje i obavijestiti o tome svakog poljoprivrednika;¹³⁾ evidentirat će se *puna vrijednost* proizvodnje koju pojedini poljoprivrednik proda državi posredstvom jedinica društvene privrede.

Za poljoprivrednike koji bi stekli pravo na mirovinu 1980. godine, predlaže se privremeno rješenje: kada bi ispunjavali sve ostale uvjete, kao osnova za izračunavanje mirovine priznala bi im se vrijednost prodaje u razdoblju 1977—1980. godine.

13) Izjava predsjednika Banke za prehrambenu privredu, *Trybuna Ludu*, 13. travanj 1977. godine.

Polazeći od načela i principa općeg mirovinskog sistema u Poljskoj, sistem mirovinskog osiguranja poljoprivrednika nužno vodi računa o posebnosti situacije poljoprivrede kao grane narodne privrede. U skladu s općim uvjetima umirovljenja, predloženo je da bi pravo na mirovinu stekli:

- 1) poljoprivrednici koji su dostigli *dob umirovljenja*: muškarci sa 65 godina i žene sa 60 godina;
- 2) poljoprivrednici koji su ostvarili odgovarajući *radni staž*: muškarci — 25 godina, žene — 20 godina, s time da su najmanje 10 godina radili u poljoprivredi;
- 3) poljoprivrednici koji su plaćali doprinos kroz razdoblje od 10 godina.

Uz to se utvrđuju neophodni *dodatni uvjeti* za priznavanje prava na mirovinu, i to slijedećim kategorijama poljoprivrednika:

- 1) koji napuštaju rad na vlastitom gospodarstvu,
- 2) koji ugovaraju i prodaju državi svoje proizvode u vrijednosti od najmanje 15 tisuća zlota godišnje,
- 3) koji predaju nasljedniku ili državi svoje gospodarstvo u dobrom stanju.¹⁴⁾

Dakle kriterij stjecanja prava na mirovinu nije veličina gospodarstva već *vrijednost proizvodnje prodane državi*, a koju može ostvariti i najmanje gospodarstvo. Smatra se da veće poljoprivredno gospodarstvo s posjedom od 0,5 ha površine uz dobru opremljenost može ostvariti robnu proizvodnju u vrijednosti koja omogućava stjecanje mirovine.¹⁵⁾

Budući da *načelo dobrovoljnosti*, pored *načela sveobuhvatnosti*, čini jedno od temeljnih načela sistema mirovinskog osiguranja poljoprivrednika, to poljoprivrednik koji je dostigao godine za mirovinu i ispunio sve uvjete za njezino dobivanje može (ali ne mora) ići u mirovinu, te može (ali ne mora) predati svoje gospodarstvo nasljedniku ili državi. S druge strane, načelo dobrovoljnosti respektira propise o pravima države, pa na primjer poljoprivrednik koji loše gospodari i ostvaruje izuzetno nisku proizvodnju može biti lišen prava na gospodarstvo; njegovo gospodarstvo preuzima država i daje ga nasljednicima, a u slučaju da ih nema — nekim drugim korisnicima.

Od odredbi sistema mirovinskog osiguranja ovdje ćemo citirati samo nekoliko značajnijih: poljoprivrednik treba predati svoje gospodarstvo nasljedniku ili državi u dobrom, točnije u »nemršavom« stanju; poljoprivrednik može poljoprivredno gospodarstvo predati samo jednom nasljedniku što znači da ono ne može biti dijeljeno; umirovljeni poljoprivrednik ima pravo na stan i okućnicu; s preuzimanjem gospodarstva nasljednik preuzima samo financijska opterećenja bankovnog kredita u svrhu investicija; nasljednik ne mora otplaćivati zaduženja od poreza; tijekom prvih pet godina nasljednik je oslobođen plaćanja mirovinskog doprinosa.

Predloženi sistem osiguranja predviđa da nakon predaje gospodarstva, muž i žena primaju mirovinu zajedno, čak i onda kada je potrebna starost za umirovljenje dosegao samo jedan od supružnika.

Oni se naravno mogu odlučiti za podjelu mirovine, a u slučaju smrti jednog od njih visina se mirovine ne mijenja.

U slučajevima kada potencijalni umirovljenik-poljoprivrednik ima istovremeno pravo na neku drugu mirovinsku osnovu, npr. od rada u nekom drugom zanimanju, predlaže mu se da izabere sebi povoljniju mirovinu. Visina mirovine s te osnove jednaka je polovici mirovine s one druge osnove. Tako supružnik koji je radio na poljoprivrednom gospodarstvu može primati pripadajuću mu polovicu mirovine, a što je značajna odluka za znatan broj seljaka-radnika.

Nadalje, djeca poljoprivrednika u slučaju smrti svojih roditelja koji su primali mirovinu, stječu pravo na obiteljsku mirovinu. S druge strane, roditelji-korisnici mirovine imaju pravo na dodatak za defektnu djecu koju uzdržavaju.

Uz to veliku dobit za poljoprivrednike predstavlja mogućnost korištenja invalidske mirovine (priznati invalidi I i II grupe).

Oživotvorenjem općeg sistema mirovinskog osiguranja poljoprivrednika očekuje se dokidanje jedne od suštinskih razlika u uvjetima rada i života poljoprivrednika i radnika, a očekuje se i unapređenje položaja poljoprivrednog zanimanja u Poljskoj. ●

s poljskog preveo vladimir lay

14) Intervju s ministrom poljoprivrede K. Barcikowskim, *Trybuna Ludu*, 9—10—11. travanj 1977. godine.

15) Razgovor sa zamjenikom ministra poljoprivrede E. Mazurkiewiczem, *Trybuna Ludu*, 18. travanj 1977. godine.